

Behandelingsvoorstel voor de commissie Ruimte en Groen

Onderwerp: Robuuste Verbindingen

Cie-datum : 23 september 2002

Cie-nummer: [Q]

Procedure: in GS (na Cie. Vergadering) op:	inspraak:nee
eerdere behandeling in cie: nee	op:
in PS: nee	op:

Behandelend ambtenaar: Jeanet Bok

toestel: 2091

b.g.g.: 3294

Samenvatting (inclusief communicatie):

In juli 2000 is de rijksnota "Natuur voor mensen, mensen voor natuur" verschenen. Hierin wordt onder andere nieuw beleid (tov het natuurbeleidsplan van 1991) uitgewerkt voor het versterken van de (kwaliteit van de) Ecologische Hoofdstructuur door middel van het realiseren van zeven zogenaamde "robuuste ecologische verbindingen".

Robuuste ecologische verbindingen zijn brede ecologische verbindingzones van gemiddeld 1 kilometer breed die grote natuurkernen aan elkaar koppelen. Ze zijn nodig omdat de kernen van grote bestaande natuurgebieden nog steeds erg ver uit elkaar liggen, zodat de duurzaamheid van die natuurkernen onder druk staat. Om de biodiversiteit te behouden zijn meer en grotere verbindingen nodig: robuuste ecologische verbindingen. Drie verbindingen liggen (gedeeltelijk) in de provincie Utrecht:

1. Veluwe-Heuvelrug
2. Natte As (loopt door De Venen)
3. Nieuwe Hollandse Waterlinie

De globale ligging van de robuuste verbindingen is op kaart aangegeven in bijlage 3.

Vervolg op pagina 2

Wordt geagendeerd:

x om advies over de volgende vraag (vragen):

1. In te stemmen met de medewerking, aan de realisering van robuuste ecologische verbindingen in de provincie Utrecht in het gebied van de Utrechtse Heuvelrug/Gelderse Vallei, in De Venen (natte as) en het gebied van de Nieuwe Hollandse waterlinie.
2. In te stemmen met bijgaande brief aan het Ministerie van LNV, waarin de voorwaarden voor medewerking aan de realisering van de robuuste ecologische verbindingen zijn opgenomen (bijlage 1). De voorwaarden betreffen duidelijkheid over de financiering (100% dekking), duidelijkheid over het planologisch regime, een nadere prioritering van de robuuste verbindingen en duidelijkheid over de mogelijkheden van toepassing van agrarisch en particulier natuurbeheer in de robuuste verbindingen.
3. In te stemmen met de opname van de robuuste ecologische verbinding Veluwe-Heuvelrug in het reconstructieplan, met een voorkeur voor tracé Noord, maar conform de bestuurlijke afspraken met Gelderland de robuuste verbinding slechts in het reconstructieplan te handhaven indien wordt voldaan door het ministerie van LNV aan de voorwaarden als bedoeld onder 2
4. Als wordt voldaan aan de voorwaarden als bedoeld onder 2, ermee in te stemmen dat bij de voorgenomen Bestuurlijke Evaluatie van het Plan van Aanpak De Venen (2004) de wensen vanuit de robuuste ecologische verbinding Natte As mee worden genomen als voorstel voor aanvulling van het Plan van Aanpak De Venen.
5. In te stemmen met de bijgaande procedure voor de verkenning Nieuwe Hollandse Waterlinie (bijlage 2), met de restrictie dat pas tot realisering zal worden overgegaan indien wordt voldaan door het ministerie van LNV aan de voorwaarden als bedoeld onder 2.

Vervolg samenvatting

In juli 2000 is de rijksnota "Natuur voor mensen, mensen voor natuur" verschenen. Hierin wordt onder andere nieuw beleid (t.o.v. het natuurbeleidsplan van 1991) uitgewerkt voor het versterken van de (kwaliteit van de) Ecologische Hoofdstructuur door middel van het realiseren van zeven zogenaamde "robuuste ecologische verbindingen".

Robuuste ecologische verbindingen zijn brede ecologische verbindingszones van gemiddeld 1 kilometer breed die grote natuurkernen aan elkaar koppelen. Ze zijn nodig omdat de kernen van grote bestaande natuurgebieden nog steeds erg ver uit elkaar liggen, zodat de duurzaamheid van die natuurkernen onder druk staat. Om de biodiversiteit te behouden zijn meer en grotere verbindingen nodig: robuuste ecologische verbindingen. Drie verbindingen liggen (gedeeltelijk) in de provincie Utrecht:

4. Veluwe-Heuvelrug
5. Natte As (loopt door De Venen)
6. Nieuwe Hollandse Waterlinie

De globale ligging van de robuuste verbindingen is op kaart aangegeven in bijlage 3.

Op 14 mei 2001 heeft de toenmalige staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij aan de provincies per brief gevraagd om nadere verkenningen uit te voeren naar de robuuste verbindingen. In IPO-verband is besloten dat de provincies deze verkenningen zouden uitvoeren op kosten van LNV. De verkenningen in de provincie Utrecht zijn inmiddels afgerond. Uit de verkenningen blijkt, dat per robuuste ecologische verbinding circa 400 hectare "nieuwe natuur" in de provincie Utrecht nodig is voor de realisatie ervan.

De robuuste ecologische verbindingen bieden goede mogelijkheden voor versterking van de ecologische hoofdstructuur. De robuuste ecologische verbindingszones zijn echter geprojecteerd in gebieden waar men niet "staat te springen" om nieuw beleid (onder andere De Venen, Gelderse Vallei). Anderzijds kan de realisering een middel zijn om een impuls te geven aan het reconstructieproces in de Gelderse Vallei, om een alternatief te bieden voor agrarisch landgebruik in De Venen, en om cultuurhistorische waarden langs de Nieuwe Hollandse Waterlinie te versterken. Wezenlijke voorwaarde hierbij is, dat er voldoende garantie is vanuit het rijk voor volledige financiering van de realisering (verwerving, inrichting, beheer en ontsnippering) en dat onduidelijkheden omtrent mogelijke planologische schaduwwerking (doordat deze gebieden een Groene Contour zoals bedoeld in het SGR2 krijgen) worden weggenomen. Ook moet LNV meer duidelijkheid geven over de mogelijkheden van agrarisch en particulier natuurbeheer in en rondom de robuuste verbindingen. Dit is noodzakelijk om een goed draagvlak te kunnen creëren.

Verder is het van belang dat een prioritering van de uitvoering van de robuuste verbindingen in het land wordt gemaakt, zodanig dat in de geselecteerde gebieden zekerheid is omtrent de financiering van de uitvoering. In het kader van het IPO zullen de provincies nadere voorstellen doen voor de prioritering.

Er is overleg geweest met de verschillende gebiedscommissies (Reconstructiecommissie, DB De Venen) en de resultaten van de haalbaarheidsstudies zijn ter advisering voorgelegd aan de PCLG.

Voorgesteld wordt om onder de genoemde voorwaarden in te stemmen met de realisering van de robuuste ecologische verbindingszones in de provincie Utrecht. De daarbij te volgen procedure en aanpak verschilt per zone:

1. *Veluwe Heuvelrug*: i.s.m. met de provincie Gelderland opnemen in het reconstructieplan met een voorkeur voor tracé Noord, mits komende herfst de financiering rond is.
2. *Natte As*: bij de voorgenomen Bestuurlijke Evaluatie van het Plan van Aanpak De Venen (2004) de wensen vanuit de robuuste ecologische verbinding Natte As meenemen als voorstel voor aanvulling van het Plan van Aanpak De Venen. Dit omdat bij sondering in het DB De Venen in mei 2002 is gebleken dat er op dit moment onvoldoende draagvlak is voor een uitbreiding van de natuurclaims uit het Plan van Aanpak.
3. *Nieuwe Hollandse Waterlinie*: hier zal de verkenning beschouwd worden als een voorbeeld voor de uitwerking van het gedachtegoed van het Linieperspectief vanuit Natuur en Landschap. De verkenning wordt in het Linieperspectief gebruikt als input voor de projectenvelopen, waarbij nadere afstemming plaatsvindt met andere beleidsplannen zoals WB21, Randstadgroenstructuur, plannen rondom Fort Vechten, Cultuurhistorische Hoofdstructuur. Vervolgens wordt de verkenning aangeboden aan het Nationaal Projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie met het verzoek de inhoud te gebruiken bij het invullen van de projectenvelopen.

Communicatie

Zolang er onzekerheid is over de financiering van de robuuste verbindingen, is het prematuur om een communicatietraject op te starten. De in te zetten communicatie is mede afhankelijk van de mate waarin de provincie zich met dit onderwerp wil profileren.

Toelichting

De rapportages van de verkenningen alsmede een algemene brochure over robuuste verbindingen zijn bijgevoegd. Van de verkenning Veluwe-Heuvelrug is ook een achtergronddocument gemaakt. Wanneer u hiervoor belangstelling heeft, kunt u het ophalen of opvragen bij Jeanet Bok, tel. 2091, kamer G2.25

Inleiding

De provincies hebben een belangrijke rol bij de totstandkoming van de robuuste verbindingzones. De staatssecretaris van LNV heeft aan de provincies gevraagd om nadere verkenningen uit te voeren waarbij onder andere wordt gekeken naar de technische, maatschappelijke en bestuurlijke haalbaarheid, naar de meest geschikte tracés, het hectarebeslag en de kosten van realisatie.

In de provincie Utrecht gaat het om de volgende verkenningen:

1. Veluwe-Utrechtse heuvelrug

De verkenning is samen met de provincie Gelderland uitgevoerd. Er is een nauwe samenwerking met het reconstructieteam.

2. Natte as

De Natte As is de langste robuuste verbinding en loopt van Lauwersmeer tot Zeeuwsche delta. Voor het Utrechtse deel is een eigen verkenning uitgevoerd, waarbij zo goed mogelijk met de provincies Noord- en Zuid-Holland is afgestemd. Ook is aansluiting gezocht op de stroomgebiedsvisie Amstelland.

3. Nieuwe Hollandse Waterlinie

Deze verkenning is door alle 5 betrokken provincies gezamenlijk uitgevoerd. Provincie Utrecht is trekker van het project. Er is nauwe samenwerking met het Nationaal Projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Voor de gebieden waar de robuuste verbindingen gepland zijn, geldt volgens SGR 2, deel 1 een ruimtelijk beleid dat onomkeerbare ruimtelijke ontwikkelingen moet voorkomen (groene contouren). Op dit moment is nog onduidelijk of en hoe het nieuwe kabinet om zal gaan met het SGR 2 en de groene contouren.

De robuuste verbindingen bieden goede kansen voor de (versterking van de kwaliteit van de) natuur in Utrecht. Daarnaast liggen er mogelijkheden om functies voor recreatie, waterbeheer, landschap en cultuurhistorie te combineren met natuurbelangen.

Hieronder volgt een korte toelichting per verkenning en een samenvattende tabel van de resultaten.

Veluwe-Heuvelrug

In de verkenning voor de robuuste verbinding Veluwe-Utrechtse Heuvelrug is uitwisseling voor edelherten het uitgangspunt, bovendien moet deze verbinding functioneel zijn voor een groot aantal andere kritische organismen. Daarom heeft LNV gevraagd dit tracé uit te werken op het hoogste ambitieniveau (B3+). Voor deze verbinding zijn drie mogelijke tracés uitgewerkt: "noord", "midden", en "uiterwaarden". De uiterwaarden kunnen niet als complete robuuste verbinding functioneren, maar bieden wel goede kansen voor enkele ecosysteemttypen uit de robuuste verbinding. Dit betekent dat het tracé uiterwaarden alleen in combinatie met 1 van de andere tracés kan worden gerealiseerd.

De inhoud van de verkenning en de voorbereiding van het bestuurlijk traject zijn ambtelijk door beide betrokken provincies afgestemd.

Natte As

LNV heeft voor de Natte As 2 ecosystemen als doel geformuleerd: moeras en grasland. Voor deze ecosysteemttypen wordt door LNV het hoogste ambitieniveau nagestreefd.

Uitgangspunt voor het ontwerp van de Natte As was het Plan van Aanpak De Venen. Uit de verkenning blijkt, dat de ambities van LNV in De Venen technisch haalbaar zijn. Wanneer de benodigde ruimte voor de Natte As wordt geprojecteerd over het Plan van Aanpak De Venen, wordt 90% van de Natte As gerealiseerd door uitvoering van het huidige plan in het gebied De Venen. In het aangrenzende CAU-gebied ligt een relatief grotere ruimteclaim.

Voor de Natte As zijn 2 tracés uitgewerkt: “westelijk” en “oostelijk”. Bij de evaluatie van het Plan van Aanpak moet een nadere afweging worden gemaakt over de meest geschikte locatie van de Natte As. De natuurorganisaties die in de PCLG vertegenwoordigd zijn zijn het niet eens met de keuze voor de in de verkenning uitgewerkte tracés die gericht is op het zoveel mogelijk aansluiten op het Plan van Aanpak De Venen. Ook het opsplitsen in afzonderlijke tracés voor gras en moeras vinden zij geen goed idee. LNV stemt in een voorlopig beleidsadvies over de Natte As juist in met de in de verkenning gekozen aanpak en noemt het een “praktische oplossing”.

Nieuwe Hollandse Waterlinie

In deze verkenning is een voorbeeld gepresenteerd van toepassing van de landschappelijke principes uit het concept-Linieperspectief op de uitwerking van de robuuste verbinding in het gebied van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De verkenning onderscheidt 7 clusters, die goed overeenkomen met de zogenaamde projectenvoloppen van het concept-Linieperspectief. 3 van de clusters liggen (voor een belangrijk deel) in Utrecht.

De meeste kansen liggen volgens deze verkenning in het gebied tussen de Biesbosch en de omgeving van de Lek.

Samenvattende tabel belangrijkste inhoudelijke resultaten van de verkenningen

NAAM VERBINDING	HECTAREN NIEUWE NATUUR TOTALE VERBINDING	HECTAREN NIEUWE NATUUR PROVINCIE UTRECHT	KOSTEN (€)
<u>Natte As</u> ☐ Westelijk tracé ☐ Oostelijk tracé	Onbekend	☐ Ca. 450, waarvan ca. 220 in De Venen ☐ Ca. 390, waarvan 150 in De Venen	☐ Ca. 56 miljoen ☐ Ca. 45 miljoen (betreft Natte As in Utrecht)
<u>Veluwe-Heuvelrug</u> ☐ Tracé noord ☐ Tracé midden ☐ Uiterwaarden	☐ 1350 ☐ 1800 ☐ 100	☐ Ca. 405 ☐ Ca. 720 ☐ Niet nader uitgewerkt, maximaal 50	☐ Ca. 125 miljoen ☐ Ca. 145 miljoen ☐ Niet nader uitgewerkt (betreft Utrecht+Gelderland)
<u>Nieuwe Hollandse Waterlinie</u> ☐ Cluster Vechtplassen ☐ Cluster Utrecht (mogelijk nog op te splitsen in binnen- en buitenring) ☐ Cluster Lek	Is uitgewerkt in 3 fasen. Voor de 1 ^e fase is ca. 1200 ha nodig. LNV heeft voorlopig 500-1000 ha beschikbaar voor waterlinie+stelling van Amsterdam	Ca. 350 hectare. In de eerste fase is ingezet op realisatie van de verbinding tussen Lek en Biesbosch	Ca. 144 miljoen voor fase 1 (betreft Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant)

Bestuurlijke argumenten voor en tegen realisering

Robuuste verbindingen zijn deels oud beleid

Vaak wordt gezegd dat eerst het oude beleid moet worden afgemaakt voordat met nieuw beleid wordt begonnen. Plannen voor de realisatie van een Natte As staan echter al in de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening en in het Natuurbeleidsplan uit 1990. De nota Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur (2000) brengt de Natte As

prominenter in beeld en LNV heeft recentelijk modellen gemaakt waarmee de gewenste omvang van een Natte As berekend kan worden.

Ook een verbinding tussen Veluwe en Heuvelrug is niet helemaal nieuw. Het Natuurbeleidsplan van 1990 spreekt over het “aanleggen van verbindingzones tussen de Veluwe en de Heuvelrug ten behoeve van de migratie van onder andere de das”. In het begrenzingsplan Gelderse Vallei uit 1995 is de intentie uitgesproken om deze verbinding te realiseren.

Robuuste Verbinding in reconstructiegebied: nu of nooit

De reconstructie biedt dé kans voor realisatie van de robuuste verbinding in de Gelderse Vallei. Wordt de robuuste verbinding niet in het reconstructieplan opgenomen, dan is het erg onwaarschijnlijk dat hier ooit een dergelijke verbindingzone komt. Bovendien toetst het rijk de reconstructieplannen aan het rijksbeleid. Wanneer robuuste verbindingzones overeind blijven in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening en in SGR2, dan is het de vraag of het rijk een reconstructieplan zonder robuuste verbinding tussen Veluwe en Heuvelrug goedkeurt. Voor een goed draagvlak is het noodzakelijk dat LNV de mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer nader uitwerkt. Daarbij gaat het om de inzet van agrarisch en particulier natuurbeheer, zowel in de robuuste zone als als flankerende extra inzet.

Onvoldoende financiële garanties leiden tot teveel onzekerheid in de gebieden

Het rijk heeft geld gereserveerd voor aankoop en inrichting van 50% van de hectare nieuwe natuur die nodig zijn voor realisatie van robuuste verbindingen. Voor de realisatie van ontsnipperende maatregelen is nog geen budget vastgelegd. Dit maakt het draagvlak voor robuuste verbindingen niet sterk. Een gebied heeft niets aan een verbinding die maar half af is en dus niet functioneert. Het rijk moet daarom voldoende zekerheid geven over de financiering. Overigens is het niet noodzakelijk dat alle gelden van LNV zelf komen. Voor faunapassages kan bijvoorbeeld door LNV financiering gezocht worden bij Rijkswaterstaat.

Planologische bescherming werpt schaduw vooruit

Volgens de huidige teksten van SGR2, deel 1 krijgen robuuste verbindingen een stevige planologische bescherming. Op zich is het logisch dat, wanneer de provincie kiest voor robuuste verbindingen, geen onomkeerbare processen in het betreffende gebied plaatsvinden. Met de rijksoverheid moeten de provincies duidelijk afspreken om welke processen het gaat, bijvoorbeeld de aanleg van bedrijventerreinen of de bouw van nieuwe stallen. De Natuur en Milieufederatie Utrecht pleit in haar PCLG-reactie om uitsluiting van woningbouwplannen, om zonerings in het reconstructieplan en om het vrijwaren van de zone van “sterlocaties”. Voor de processen in de gebieden is het ongewenst dat een gebied geheel op slot gaat. Volgens de PCLG-reactie van LNV, directie Noordwest gaan de gebieden niet op slot, en geldt de planologische bescherming pas na begrenzing van de robuuste verbinding. Op dit punt is er echter nog geen echte duidelijkheid.

Robuuste verbindingen versterken provinciaal beleid ecologische verbindingzones

De robuuste verbindingen overlappen deels met de al geplande provinciale ecologische verbindingzones, die zijn vastgelegd in het Werkdocument ecologische verbindingzones en in de natuurgebiedsplannen. Dit geldt met name voor de Natte As. Realisatie van de robuuste verbindingen leidt dus tot een stuk realisatie van provinciaal natuurbeleid.

Grote hoefdieren in de Vallei: lusten en lasten

Een verbinding tussen Veluwe en Heuvelrug leidt, als het goed is, tot grote hoefdieren (edelherten) in de Gelderse Vallei. Een nadere uitwerking van de randvoorwaarden waaronder de aanwezigheid van deze dieren acceptabel is, moet worden opgesteld. Duidelijk is, dat de robuuste verbinding geen problemen met veterinaire aspecten mag veroorzaken (wilde zwijnen), en dat landbouwschade zoveel mogelijk moet worden voorkomen en/of gecompenseerd.

Robuuste verbindingen en recreatie: plussen en minnen

Robuuste verbindingen zijn goede aanknopingspunten voor extensieve recreatie. Met name in de robuuste verbinding Nieuwe Hollandse Waterlinie is, bijvoorbeeld in het gebied ten westen van de stad Utrecht, meekoppeling met recreatie essentieel voor het draagvlak. In het westelijk tracé van de Natte As kan worden meegekoppeld met de ideeën die voor de Stelling van Amsterdam zijn ontwikkeld. Plaatselijk kan echter extensivering van intensieve recreatie noodzakelijk zijn, bijvoorbeeld voor de Natte As indien deze door de Vinkeveense Plassen wordt gerealiseerd.

Reactie in Hoofdpijnen van de PCLG.

Het advies van de PCLG is verdeeld. De reactie van de PCLG is zo goed mogelijk in de tekst verwerkt en bijgevoegd in bijlage 4.

Bijlage 1

Bijlage 2

PROCEDURE VOOR DE VERKENNING VAN DE ROBUUSTE VERBINDING NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE.

- De verkenning wordt beschouwd als een voorbeeld voor de uitwerking van het gedachtegoed van het Linieperspectief vanuit Natuur en Landschap.
- De verkenning wordt gebruikt als input voor de projectenveloppen van het Linieperspectief vanuit Natuur en Landschap, waarbij nadere afstemming plaatsvindt met andere beleidsplannen zoals WB21, Randstadgroenstructuur, plannen rondom Fort Vechten, Cultuurhistorische Hoofdstructuur.
- De verkenning wordt aangeboden aan het Nationaal Projectbureau Nieuwe Hollandse Waterlinie met het verzoek de inhoud te gebruiken bij het invullen van de projectenveloppen.

Bijlage 3

INDICATIEVE LIGGING ROBUUSTE VERBINDINGEN PROVINCIE UTRECHT

